

Ben de değiştim İslami kesime bakışım da değişti

Murat Tokay
24/01/2010

"Biz burada yazarlar olarak artist olduk. Bize burada ahkâm kestiriyorlar. Her şeyi bilmek zorundayız ve her konuyla ilgili hemen kanaatlerimiz olmalı gibi..."

Ece Temelkuran, ilk romanı Muz Sesleri'ni niçin Beyrut'ta yazdığını anlatırken bu cümleleri kuruyor. 9 ay Beyrut'ta yaşayan ve bu sürede Arapça da öğrenen Temelkuran, romanda Ortadoğulu olmak meselesini işliyor. "Beyrut'tan sonra birçok değişim oldu fikirlerimde" diyor. Milliyet'ten Habertürk'e transfer olan Ece Temelkuran'la romanından hareketle muhafazakarlığı ve Ortadoğulu olmayı konuştuk.

Beyrut'a gidişiniz bir kaçış mıydı? Nasıl bir süreç sizi Beyrut'a taşıdı?

Burada çok fazla tüketim nesnesine dönüştürüldüm. Hem kadın, hem genç olduğum, yazı yazdığım, ekranlarda görüldüğüm için... Beyrut'a gitmek projelendirilmiş bir arayış değildi. İslami hareketlerin yoksulları nasıl örgütlediğine dair Oxford'daki İslami Çalışmalar Merkezi ve Avrupa Çalışma Merkezi ile beraber bir çalışma yapacaktım. Ön çalışma için Beyrut'a gittim. Müslüman Kardeşler ve Hamas'la yoksulları nasıl örgütlediklerine dair görüşecektim. Fakat Hizbullah üyeleri ile konuşurken 19 yaşından beri sorular sorduğumu, cevapları artık çok da dinlemek istemediğimi fark ettim. O proje öylece kaldı. Edebiyata geri dönmenin zamanının geldiğini fark ettim. Evimi özlemiştim.

Ve roman yazmaya karar verdiniz...

Hizbullah üyeleri ile konuşurken ben bir hikâye yazacağım dedim ve El-Manara'ya gittim. İlk önce peçetelerin üzerine yazmaya başladım.

Beyrut üzerine bir roman yazacağınızı söylediğinizde insanlar nasıl tepki verdiler?

Gazeteci olduğunuzu söylediğinizde insanların hikâyeleri parçalanmaya başlıyor. Size karşı bir pozisyon alıyorlar. Ben Beyrut üzerine bir roman yazıyorum, sizin hikâyeyizi merak ediyorum dediğinizde ise daha farklı davranıyorlar. Međer insanlar hikâyelerini ne çok anlatmak istiyorlarmış, meğer insanların biz parçalamadığımız zaman kendi zamanlarında ve kendi dillerinde anlatacak ne çok hikâyeleri varmış. Büyülü bir süreçti bu.

Bu romanı İstanbul'da yazabilirdiniz. Beyrut'ta niçin 9 ay kaldınız?

Başka türlü mümkün değil. Çünkü Beyrut hikâyelerle dolu bir yer. O hikâyeler sizi yönlendirdiği için roman çıkıyor ortaya. Karakterler orada yaşayan insanlar. Onları gözledim, tanıdım... İstanbul'da yazamazdım. Çünkü İstanbul'a artık o gözle bakamıyorum ben.

Neden?

Çünkü ben artık izlenen bir nesneyim. Biz, yazarlar olarak artist olduk! Öyle... İzlendiğin bir ortamda "hiç kimse" olarak gidip insanlara bakamazsın. Benim bakma hakkımı elimden aldılar. Sokakta yürürken insanların bakma biçimlerinden beni tanıyıp tanımadıklarını çıkarabiliyorum. Ve o bakma biçimi ile bana bakan birine ben artık bakamıyorum. Zaten kadın olduğum için zordu bakmak. Erkeklerin bakma hakkı vardır çünkü! Hiç kimse olmanın böyle bir konforu var.

Hiç kimse olmak tasavvufta bir mertebe ve zorlu, zahmetli bir yolculuğun sonunda varılan bir menzil. Öyle söyler tasavvuf büyükleri... Sizin anlattığınız nasıl bir hiç kimselik?

Kitabı yazdığım dokuz aylık dönemde buradaki 'ben'e göre bir hiç kimseydim. Ve oradayken hiç kimseliği ne kadar özlediğimi fark ettim. Bize burada ahkam kestiriyorlar. Her şeyi bilmek zorundayız ve her

konuyla ilgili hemen kanaatlerimiz olmalı gibi... Evet hiç kimseliğin tasavvufi bir katmanı da var. Hiç kimse olmak meselesi benim sonradan öğrendiğim bir şey değil. Benim bildiğim bir şeydi. Nerden bildiğimi bilmiyorum. Bu noktada sosyalist bir insan olarak kendimle geliştirdiğimi bile düşünüyorum. Bu bir içsel bilgi, açıklanamaz bir şey...

Arapça da öğrenmeye başlamışsınız?

Evet. Derdimi anlatacak kadar öğrendim. Beyrut taksicileriyle kavga edecek kadar biliyorum.

İslam ve Kur'an'la temasınız nasıl gelişti bu süreçte?

Bu konuyu çok konuşmak istemiyorum. Neden mi? Çünkü bunu da markalaştıracaklar ya da benim markalaştırdığımı zannedecekler diye korkuyorum. Ama beni tanıyanları çok şaşırtacak kadar okudum. İlk olarak İslami örgütler ve siyasal İslam üzerine okumalar yaptım. Kur'an'ı İngilizce tercümesinden okudum. Çok güzel ve şiirsel bir çeviriydi. Bir de Arapçayı öğrenmeye başlayınca İslam'ı da başka türlü duymaya başlıyorsunuz.

Nasıl başka türlü?

Türkiye'de şöyle bir şey var. Arapça olan her şey İslam'la ilgili zannediliyor. İsmimin Arapça yazılı olduğu bir kolye yaptırдым. Beni gören arkadaşlarıımın ilk tepkisi şu oldu. Allah mı yazdırdın? İkinci tepki de şu. Arapça öğreniyorum deyince. İnsanların aklına ilk gelen "Sübhane" oldu. Halbuki bu dilde âşık olunuyor, politika yapılıyor, şiir yazılıyor... Türkiye'de korkunç bir Arap ırkçılığı var bu da bir tür İslam ırkçılığına dönüşüyor zaman zaman. Sorunun cevabına gelecek olursak bir dili önce müziğiyle duyarsın. Ama öğrenmeye başladığın zaman o müzik dağılır ve dilin sırrı çatlar. Arapçanın sırrı çatladı benim için. Ayrıca Arapça büyümlü bir dil. O büyümlü içinde İslam'la iç içe geçmişlik var. Arapçayı seviyorum.

Muz Sesleri politik bir roman aynı zamanda...

Bu roman İslami hareketler içinde insanlar nasıl erir ve neden onlara katılır sorusuyla da ilgili bir roman. Bunu böyle okuyan daha olmadı. Filipinli bir hizmetçi ile Suriyeli bir kapıcı nasıl Hizbullah'a katılırlar, bunun cevabı da var romanda. Buradaki insanlar İslami hareketler nasıl büyüyorlarla ilgili bir cevap arıyorlarsa buradadır yanıtı.

İSLAMİ KESİM KARŞI TARAFIN KORKUSUNU ANLAMALI

AKP'nin iktidara gelişi sonrası ve Ergenekon süreciyle başlayan bir kutuplaşma var. Toplumsal kutuplaşmayı nasıl izliyorsunuz?

Türkiye'de kitlelerin birbirlerine mesafeli durmasına yol açan şeylerden biri elitlerin kibri ise diğeri de iktidar sahibi olmanın verdiği nobranlıktır. İslami kesimin değişmek istemiyoruz, bize doğru değişsin istiyoruz gibi bir imajı var. Ve birçok insan bundan rahatsız oluyor. İzmir'e gittiğimde şunu fark ettim. İnsanların bu kadar öfkelenmesinin nedeni aslında korkmaları. Korkuyorlar. Ve bu korku samimi bulunmuyor galiba. Oysa bu korku samimi. Gerçekten kendi var olma biçimlerinin değiştirilmesinden korkuyorlar. Bu korkuyu bir türlü karşı taraf anlamıyor.

Muhafazakârlar bu korkuyu sizce nasıl anlıyorlar?

Eski ezilmişlik hıncıyla bu korkuyu, öfke ve ezme çabası olarak anlıyor. Yanlış. Korkuyor bu insanlar. İnsanlar birbirlerinin korkularını anladıkları zaman konuşabilirler. Bu da son derece Ortadoğulu bir matematik aslında. Ortadoğu'da insanlar korktuklarını itiraf edemeyecekleri için öfkelenirler. Korkuların öfkeye dönüştüğü yerde de çatışma başlıyor.

Nasıl aşılacak peki?

İnsanlar kendi durumuna dışarıdan bakma becerisini geliştirecekler. Başörtüsü sorununda da bu böyle, İslamcı-Kemalist çatışmasında da. Herkes kendini toplumsal süreç içinde nasıl bir proje olarak üretildiğini nasıl oluştuğunu dışarıdan görmeli. Yoksa sadece empatiyle çözülecek bir şey değil bu gerilim.

Siz AKP'nin iktidara gelişinden sonra Türkiye muhafazakârlaşıyor diye yazılar yazdınız. Korkularınızı, kaygılarınızı dile getirdiniz. Hâlâ aynı yerde misiniz?

Beyrut'tan sonra birçok değişim oldu fikirlerimde. Ama şöyle bir şey var. Her iki kesimde bir temsil krizi olduğunu düşünüyorum. İslami hayata uzak olan kesimi nasıl fazla öfkeli insanlar ve fazla vandal bir dil temsil ediyorsa öbür tarafta da İslami kesimi de fazla okumuş yazmış insanlar temsil ediyor bence. Örneğin sen. Ece Temelkuran gibi "diğer taraftan" olan biriyle problemin olmayabilir senin. Okuyup, yazdığın için hayatta çeşitlilik denen şeyin ne türlü bir zenginlik oluşturabileceğini biliyorsun. Ama diğer tarafta kendi hayat biçimini dayatmaya çalışan bir başka türlü muhafazakârlık var. Bu muhafazakârlığı sadece dini anlamda kullanmıyorum. Sendikaların varoluşunu tehdit gören bir siyasi kudretin muhafazakâr olduğunu düşünüyorum. Muhafazakârlaşmadan kastım biraz da bu.

İki tarafın da algıda yanlışlıkları oldu

Ece Temelkuran deęişt mi?

Evet.. Daha yetişkin hissediyorum kendimi. Eskiden zannederdim ki insanlarla ilişkilerde zekayı kullanmak aşağılık bir şeydir. Şimdi zekanın gerekli bir şey olduğunu düşünüyorum. Böyle bir değişim oldu. Politik olarak da bir değişim yaşadım. O da yetişkinleşmeyle ilgili. İyinin ve kötünün aynı anda var olacağı bilgisini sindirmek için insanın büyümesi gerekiyormuş. Hiçbir şey görüldüğü gibi değil. Ne başörtüsü görüldüğü gibi ne başörtülü insanlar... Bu insanların inanılmaz bir öğrenme enerjisiyle biriktirdikleri entelektüel ve duygusal zenginliği görmek gerek. Türkiye'yi dönüştürecek insanlar var. Sanıyorum şimdi onlara daha akılcı ve daha dikkatli bakabiliyorum. Evet o anlamda değiştim. İslami kesime bakışım da değişt.

Niçin Beyrut'ta oldu bu?

Burada olamazdı çünkü benim hoyrat yargılarım kadar, karşı taraftan da bana düşmanlıklar olduğu için burada olamadı maalesef. Oradaki İslami hareketlerin mensupları ile tanıştıktan sonra yakalayabildim bu zemini. Çünkü orada hiç kimseydim. Onlar da beni bir hiç kimse bilip kendileri gibi davrandılar.

Benim de önyargılarım varmış dediniz mi?

Önyargılarım değil de hoyratlıklarım varmış dedim. Yargım olur da önyargım olmaz. Daha doğrusu insanın ve hayatın zenginliğini unutan yargılarım vardı artık yoklar. Bana karşı algıda da yanlışlıklar var. Beni okumadan yargılayanlar olduğunu da düşünüyorum. İnsanları tanımak zaman ister. Benim nasıl inanmanın matematiğini anlamakla ilgili zamana ihtiyacım olduysa karşı tarafın da beni anlamakla ilgili zamana ihtiyaçları var diye düşünüyorum. Zaman birçok şeyin ilacı. Göreceksiniz ki bir gün inananların yanında olduğunu söyleyenler olmayacak. Onlar ezildiklerinde ben onların yanında olacağım.

Gülen hareketine kıskançlıktan kaynaklanan bir öfke var

Son olarak bir yazının başlığı şöyleydi: "Türk Denince, Akla Fethullahçı Geliyor" Bu kötü bir şey mi?

Güya çağdaş güya Batılılaşma yanlısı olan kesim o kadar az okuyor ki kendilerini İngilizce olarak temsil edemiyorlar. Uzülüyorum buna. Oxford'da bir toplantı yapılıyor. Gülen cemaatinden insanlar gelip dertlerini İngilizce şakır şakır anlatırken diğer kesimden derdini anlatabilecek, İngilizce konuşan insan gelmiyor. Bu tuhaf bir çelişki. Daha açıklık, daha özgürlük yanlısı olduğunu söyleyen insanlarda bir kapalılık ve tutuculuk var.

Yine aynı yazıda Gülen Hareketi'yle ilgili "kanser gibi ürüyorlar" sözüne yer vermişsiniz. Böyle bir üslup incitici geliyor bana...

Söyle anlatabayım bu konudaki pozisyonumu. Burada bir kıskançlık ve o kıskançlıktan kaynaklanan bir öfke var. Fethullah Gülen Hareketi'nin örgütlenme biçimi o kadar güçlü, yaygın ve derin ki insanlar böyle bir örgütlenmeyi beceremedikleri için öfkeli. Ve beceremeyecekler de. Çünkü bu zaman, enerji, maddi güç de gerektiren bir şey. Solun problemi böyle bir problem zaten. Misyonerlik duygusunu kaybettiler. Bütün bu öfkeler toplandığında "kanser gibi ürüyorlar" diskuru ortaya çıkıyor. Sen de yeme içme örgütlen. Herkes bir başkasının varlığını tehdit etmek amacıyla örgütlenmedikten sonra örgütlenmekte özgürdür.
m.tokay@zaman.com.tr

Cumhurbaşkanı romanı okusun isterim

İslam'ı dışında kalarak anlamanız çok zor. Anlamakla inanmak arasındaki çizgi öyle ince ki. Zannediyorum anlamaya çalışanlar en çok bundan korkuyorlar. İçinde kalmaktan. Ama buna dışarıdan bakma temrini de yapılmalı.

Hayret mertebesi... gideceğimiz en güzel yer burası. Bu dünyaya hayret etmek için kuantum fiziğini selamün aleykümün içindeki şiirle birlikte anlamak gerekiyor. Politik olarak da benim meselem bu. Sosyalizmle tasavvufun; dinin şiiriyle bilimin şiirinin birleştiği bir yer arıyoruz.

Ben Türkiye'de ezan dinlemeyi çok sevemiyorum. Çünkü megafonlardan hırsla, hınçla bağıra çağıra okunuyor ezan. Beyrut'ta ise çok düşük sesle okunuyor. Dinlerken oturup ağlarsınız.

Ahmet Davutoğlu'na, Abdullah Bey'e ve Tayyip Bey'e kitaptaki Hamza'nın mektuplarını okumalarını öneririm. Çünkü orada Ortadoğu'nun şiiri var.

Arap coğrafyasında Filistin, bir erkeklik sorunu olarak görülüyor. Davos çıkışından sonra Tayyip Bey Ortadoğu'nun en yakışıklı erkeği haline geldi. Hizbullah bölgesinde Chavez'le Tayyip Bey'in büyük billboardlara fotoğraflarını astılar ve Arap erkekleri nerede diye altına not düştüler.